

Frank Oszkár zenepedagógiai öröksége

Frank Oszkár zeneelmélet tanárként számos generációt készített fel a zenei pályára. 1961–82 között az SZTE JGYPK jogelődje, az egykori Szegedi Tanárképző Főiskola, később Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszékén tanított.

2019-ben bekövetkezett halála mélyen megrendítette egykori tanítványait és kollégáit. E tanulmány bemutatja Frank Oszkár életét, kitér a szegedi évekre, a zenepedagógiai kutatások közül bemutatja a zeneelmélet terén, valamint Bartók pedagógiai művei elemzése során elért eredményeket.

Frank Oszkár 1922. aug. 24-én született Budapesten. Szülei zenekedvelők voltak, 9 évvel idősebb nővére ugyesen zongorázott. Frank Oszkár zenei tehetségére édesanyja figyelte fel, öt éves lehetett amikor Offenbach: Hoffmann meséje c. operából a Barcarola dallamát ütogette a zongorán. Ezután nővére kezdte el tanítani. 12 évesen Óbudán bekerült egy templomi kórusba, ahol az énekkar vezetője, Kuti Sándor ismerte Kodály műveit. Egy alkalommal a Lengyel László c kórusművét is megtanította. Tanítványa zenei tehetségét látva ingyen zongoraórákat adott neki, és zeneszerzésre is biztatta. Frank Oszkár első zeneszerzői próbálkozásai között egy Mozart stílusban íródott szonáta és egy keringő volt, melyet édesapja születésnapjára komponált (Dombi, 2002).

Frank Oszkár 14 évesen kereskedelmi középiskolába került. Ebben az évben ünnepelte az iskola fennállásának 80. évfordulóját, Frank Oszkár ekkor írta a 80 év c. zongoradarabot, melyet az iskolában elő is adott. Az érettségi után 1943-ban Nagyváradra került, és tisztviselőként dolgozott. (Dombi, 2002)

Majd Budapestre visszakerülve egy margarint és olajat gyártó kisüzemben kapott állást, közben zenei tanulmányokat folytatott Turán Gézáné zongoraművész vezetésével. 1946-ban Turán Gézáné közvetítésével fordult Weiner Leóhoz, aki összhangzattanra tanította. Frank Oszkár visszaemlékezése szerint Weiner a zeneelméletet nem Kesztyer Lőrinc: Összhangzattan c. könyvéből tanította, hanem Albert Rieschbieter német zenepedagógus könyvét javasolta. Emellett néhány esetben Beethoven szonátákat elemeztek. (Dombi, 2002)

1948-tól 1954-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója volt. Tanárai (többek között): Szabó Ferenc (zeneszerzés), Bárdos Lajos (prozódia), Kodály Zoltán (népzene), Szőnyi Erzsébet (szolfézs), Szabolcsi Bence (zenetörténet), Kósa György (zongora), Szegedi Ernő (zongora), Wehner Tibor (zongora), Nagy Olivér (partitúraolvasás). (Frank, 2005)

A Zeneakadémiai évek indították el a későbbi kutatómunka iránti érdeklődést, és különösen Kodály óráinak hatása érvényesült e tekintetben. Frank Oszkár visszaemlékezése szerint

„Először valamennyi csoportnak a népzene órái közősek voltak a Zeneakadémia kistermében. Kodály időnként feltett egy kérdést, és felszólított valakit, hogy válaszoljon, ha nem tudta, annak azt mondta, hogy üljön le, de Kodály sem mondta meg a választ.”

„Az egyik órán Kodály felvetette, mi a tonális válasz? Avasi Béla osztálytársam, aki később a szegedi főiskolán az Ének-zene Tanszék vezetője lett, ebből a témából írta kandidátusi értekezését”.

„Volt egy félév, amikor tetszés szerinti tanulmányt kellett írni, amely lehetett társszerzős is. Avasi Bélával közösen írtunk a gregorián zene és a magyar népzene kapcsolatáról. Az év végi beszámolóban a népzene és műzene stílisis vonatkozásairól kellett számot adni. Kodály elővett egy példát, amelyet el is kellett énekelni, és megkérdezte, milyen műzenei vonások vannak benne. Mire hosszas tanulmányozás után azt válaszoltam, nem találok benne műzenei vonatkozásokat. Ekkor Kodály azt mondta, azért nem találja, mert nincs is benne.” (Dombi, 2002).

A zeneakadémiai tanulmányok befejezése után Frank Oszkár Miskolcon a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolában 1954–61-ig, majd 1961–82-ig Szegeden tanított. A nyugdíjazását követően 2 évig kutatással foglalkozott, ezután utazó tanárként 1984–92-ig Veszprémben a Dohnányi Ernő Zeneművészeti Szakközépiskolában, 1991–95-ig Miskolcon a Bölcsész Egyesületben tanított.

Óradájs tanárként 1980-tól 1982-ig a Budapesti Tanítóképző Főiskolán szolfézt, 1981-től 1983-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán zeneelmélet-módszertant tanított. Élete utolsó éveiben 1991-től a Continuo Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakközépiskola tanára volt. Emellett tanítványai rendszeresen kérték tanácsait, akiket otthonában is fogadott. A tanítás volt az életeleme. 95 éves kora után ápolásra szorult, de még ekkor is örömet lelte a tanításban. Az egyik gondozójának, aki érdeklődött Frank Oszkár kutatómunkája iránt, Bartók Mikrokozmoszát tanította.

Frank Oszkár élete utolsó pillanatáig örömet lelte a tanításban és a kutatómunkában.

A szegedi évek jellemzői

Nemcsak a zeneelmélet, zenetörténet, szolfézs tárgyiszű ismeretére nevelte tanítványait, hanem figyelmüket a zene szeretetére, jobb megértésére is irányította. Precíz, türelmes egyénisége mindig jó légkört teremtett a vizsgákon is. Az érdeklődő hallgatókat bevezette a kutatómunkába a Tudományos Diákkör keretében. A tanítás mellett rendszeresen publikált, könyvei országos és nemzetközi elismerést kaptak. Zeneszerzőként is bemutatkozott az Avasi Bélával közösen tartott szerzői esten, ahol Prelúdium és Fúga c. zongoradarabja hangzott el, melyet Szendrei Imre mutatott be az 1960-as években. (Dombi, 2017)

A 21 év alatt több száz tanítvány hallgatta óráit. Soraikból neves művészek, kutatók, pedagógusok kerültek ki. A Tudományos Diákkör vezetését és a zeneelmélet órákat egykori tanítványa, Dr. Ordasi Péter Liszt-díjas karnagy vette át. Tanítványa volt többek között: Faragó Laura Kossuth- és Magyar Örökség díjas népdalénekes, Vajda Júlia Liszt-díjas operaénekes, Bánki Vera az ELTE TOK tanára, számos tankönyv írója, Vas Irén, az SZTE JGYPK Ének-zene Tanszék docense, módszertan tanára. Szőke Cecília és Zahorán Adrienn a Magyar Rádió munkatársai lettek. Gyombolainé Kindler Edit Dunakeszin lakik, ott vezet énekkart, és tanít a gimnáziumban. (Frank, 2005)

Szegedi előadások

Emlékezetes maradt számomra 1975-ben a Bartók Gyermekeknek c. sorozatról tartott előadása, ahol a darabok illusztrálásának egyik előadója is lehettem. A 2000-ben kezdődő tanszéki konferenciák rendszeres előadója volt. Avasi Béla egykori tanszékvezető és Frank Oszkár 80. születésnapja alkalmával tartott konferencián kiállítottuk a megjelent könyveket, és tanulmánykötetet jelentettünk meg, amelyben Frank Oszkár: Debussy Prelüdök elemzése

mellett Liszt: Szimfonikus művei c. tanulmánya is megjelent. (Tanulmánykötet Avasi Béla és Frank Oszkár 80. születésnapjára SZTE JGYTFK Ének-zene Tanszék Szeged 2002.)

Frank Oszkár nyolcvan éves kora után is szívesen jött a tanszéki konferenciákra, ahol emlékezetes előadásai voltak: A Bach prelúdiumok formálásmódja, Bartók szvit op. 14., A Schubert dalok zenei kifejezőeszközeinek áttekintése, Liszt: Petrarca-sonettjei, melyek a 2001–2005 között megjelent tanszéki tanulmánykötetekben is olvashatók.

Zeneelméleti kutatások

Frank Oszkár fő kutatási területe a zeneelmélet témaköréhez kapcsolódott. Új módszertani elvet dolgozott ki. A hangzó zeneművekből történő kiindulást tartotta fő szempontnak. Előadásai többnyire élő zenei illusztrációkkal történtek. Könyveiben is számos kottapélda található. Az elemzés kiindulópontja a mű vagy műrészlet meghallgatása volt. Ebből a szempontból teljesen új megközelítéssel tanította a zeneelméletet. Nagy segítséget nyújtott a Hangzó zeneelmélet c. könyv, melynek illusztrálásra történő zenei anyaga a technika fejlődését követve a művek kazettára történő felvétele után CD változatban is megjelent. „A Hangzó zeneelmélet három nagy részt foglal magában. A rövid bevezető bemutatja a könyv felépítését. Az Alapfogalmak címszó alatt definíciók, magyarázatok találhatóak.” A szerző mindenképp a Gyakorlati részből ajánlja a tanulás kiindulását, mely a zeneműrészletek bemutatásával, megszólaltatásával, elemzésével kezdődik. Kiemeli, hogy az egyes műrészleteket tanuló is előadjon, illetve emlékezetből megtanuljon. „A zeneelmélet könyvben számos önálló feladat is található a hallgatók aktivitására építve. Gyűjtsön a hallgató saját példákat, a hangszeres órákon tanult darabokat tekintse át elméleti szempontból is, hiszen ez megkönnyíti a helyes értelmezést és a memorizálást. *A feladatok megoldása* fejezet magában foglalja a könyvben levő akkordfüzési feladatok megoldását, valamint a Gyakorlófüzet feladatainak megfejtését. Így mód nyílik az önkontrollra és a hibák javítására, emellett biztos alapot nyújt a zeneelmélet iránt érdeklődő olvasónak egyaránt.” (Frank, 1997) A Hangzó zeneelmélet könyvet lapozgatva még azok is kedvet kapnak a tanuláshoz, akik eddig idegenkedtek e tárgytól. Az alapoktól kiindulva minden világosan érthető, és a zenei példák a hallásfejlesztést is szolgálják.

Bartók pedagógiai műveinek elemzése

Jelentős a Bartók és a gyermekek c. könyv, mely a darabok keletkezési körülményeit, a feldolgozott népdalok eredetét, tartalmi jellegzetességeit, a népdaltémák zenei tulajdonságait, a népdalok formába öntésének módjait, az együtthangzást, a hangnemi, harmóniai összefüggéseket, a zenei kifejezést segítő dinamikai és tempójelzéseket világítja meg. A bevezető Bartók Mikrokozmoszának világába c. könyv hozzásegít Bartók zeneszerzői műhelyének alaposabb megismeréséhez. (Frank, 1994) Megismerhetjük a Mikrokozmosz ritmikái, hangnemi, dallami jellegzetességeit, az együtthangzást, a formálás és a motívumfejlesztés módját. E szempontoknak megfelelően mind a hat füzetből válogatva találunk az elemzésre konkrét példákat. Mindkét könyvet idegen nyelvre is lefordították.

Frank Oszkár pedagógiai öröksége igen gazdag, az utókor feladata, hogy ezeket az értékes könyveket olvassa.

Irodalom

- Dombi Józsefné, Maczelka Noémi (szerk.): Avasi Béla és Frank Oszkár 80. születésnapjára. Tanulmánykötet. SZTE JGYTFK Ének-zene Tanszék, Szeged 2002. p. 39–40.
- Dombi Józsefné: Születésnap beszélgetés Frank Oszkár főiskolai tanárral. 2005. kézirat
- Dombi Józsefné: Frank Oszkár köszöntése közelgő 95. születésnapja alkalmával (szerk. Szendi) In: Parlando 2017. 3.szám https://www.parlando.hu/2017/2017-3/Laudacio-FRANK_OSZKAR.htm
- Frank Oszkár: Bartók és a gyermekek. Átdolgozott 2. kiadás. Tankönyvkiadó, Bp. 1994
- Frank Oszkár: Bevezető Bartók Mikrokozmoszának világába. (Változatlan új kiadás) Tankönyvkiadó, Bp. 1995
- Frank Oszkár: Hangzó zeneelmélet A tonális funkciós zene. Comenius BT Pécs, 1997
- Frank Oszkár: Vidám történetek. Egy 50 éve munkálkodó zenetanár visszaemlékezései. Akaprint Kft 2005.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Frank_Oszkár